

Biståndsarbetare i Tunisien 1968 - 1974

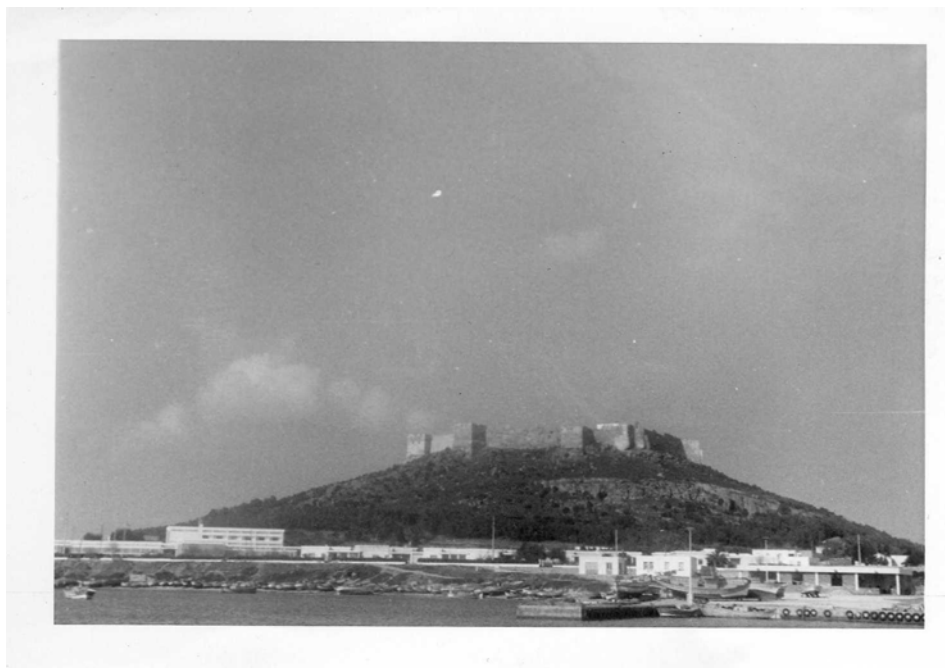
Historik

1962 hade det dåtida svenska biståndsorganet, Nämnden för Internationellt Bistånd (NIB) skrivit under ett flerårigt biståndsavtal med den tunisiska staten. Avtalet omfattade bl.a byggandet av ett sjukhus, hamn och fiskeskola i den lilla kuststaden Kelibia ute på Cap Bonudden i nordöstra Tunisien.

Redan samma år rekryterades personal till Fiskeskolan. Eftersom bygget i Kelibia inte kommit igång drog man i gång verksamheten i provisoriska lokaler i hamnstaden La Goulette strax norr om huvudstaden Tunis. De första svenska fiskarena som anställdes som fiskeriinstruktörer var Elon Barlind, Björkö, Walter Corneliusson och Folke Bryngelsson från Hönö samt Raymond Baudino från Skärhamn. Projektchef var fd. Kommendörkapten Olof Melin. Dessutom anställdes fd.femkampsolympiern Lasse Hall som lärare i båtbyggeri trots att han egentligen bara var en vanlig slöjdlärare.

Ingen av dessa herrar kunde någon franska förutom Baudino som var italienare från San Remo och behärskade språket hjälpligt. De fick en ganska torftlig franskundervisning innan de åkte ner till Tunisien för att lära ut hur man blir storfiskare i Medelhavet. Medföljande familjemedlemmar fick ingen språkundervisning.

Kelibia på Cap Bon halvön

Borgen i Kelibia sedd från havet. Fiskeskolan till vänster i bild. 1968.

1965 invigdes fiskeskolan, Ecole Des Peches, och den nybyggda hamnen i Kelibia. De svenska byggarna hade gjort ett fantastiskt fint arbete. Hamnen ligger väl skyddad bakom en kraftig vågbrytare. Fiskeskolan med tillhörande bostäder för studenter och personal är fortfarande i mycket gott skick när detta skrivs – 2008.

Kelibia sett från havet 1996.

Vy över personalbostäderna vid Fiskeskolan i Kelibia. Vårt hus var no.2 från höger. 1968

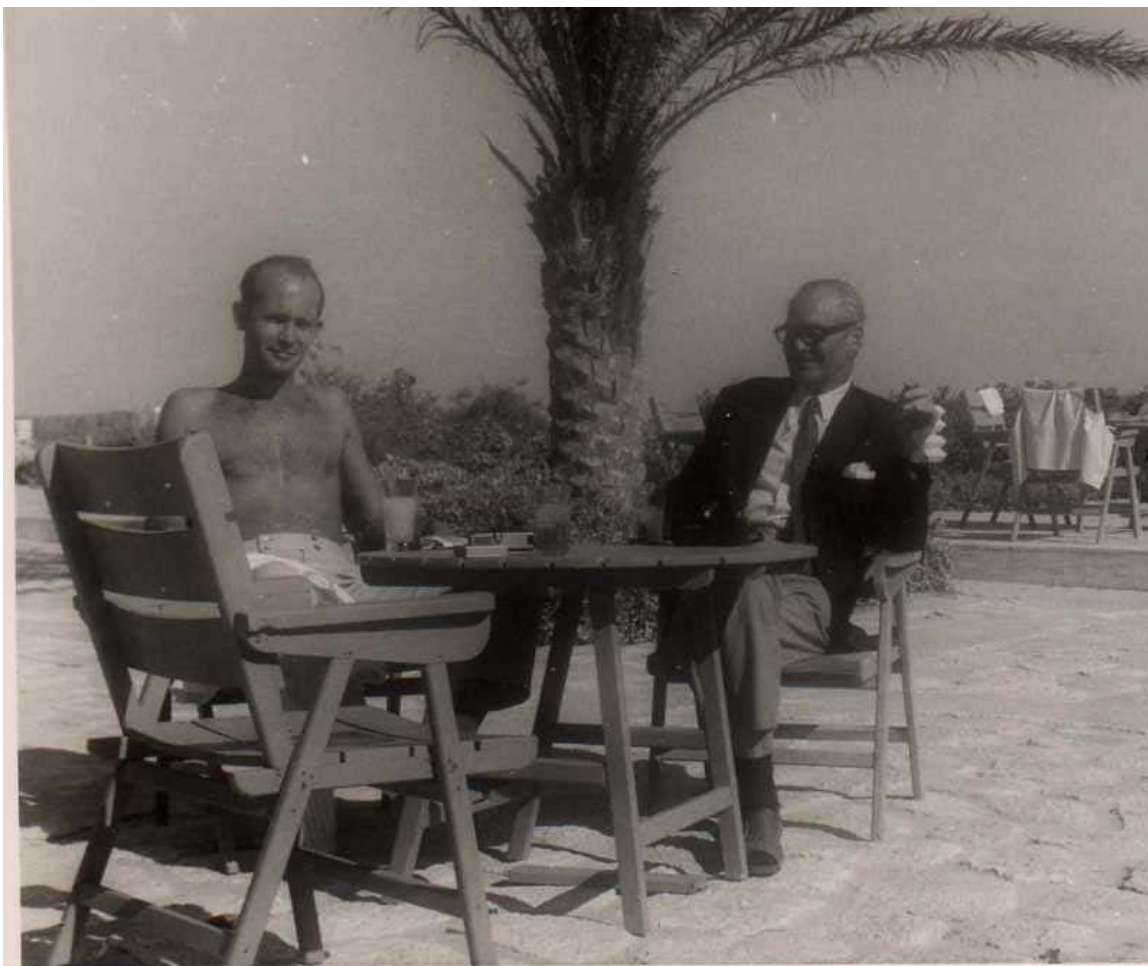
Förutom hamnen och fiskeskolan byggdes ett sjukhus med speciell inriktning på kvinnor och barnavård. Där arbetade två läkare, några sköterskor och en barnmorska. Även här byggdes personalbostäder.

På hösten 1967 slutade den förste svenske fiskaren, Walter Corneliusson, och ersattes av Ingvar Olsson från Fisketången. Försommaren 1968 anlände jag med min familj till Kelibia för att efterträda Folke Bryngelsson som lämnat strax före vår ankomst så vi träffades aldrig för någon officiell överlappning som annars är brukligt i dessa

sammanhang. 1969 anlände Karl-Axel Silverfjäll från Åstol, som ersatte Elon Barlind. Ingvar Söderholm från Arkösund avlöste Lasse Hall som båtbyggare. I motsats till Lasse var Ingvar en riktig båtbyggare. Raymond Baudino lämnade också projektet 1969 men ingen ny ersatte honom. Projektchef var Allan Wikberg fd. Örlogskapten. Han efterträddes av sjökapten Folke Hilding 1969.

Wikberg kommer vi mest ihåg av två orsaker. Den första var att när han såg Raymond nalkas kontoret då fick han alltid bråttom att besöka toaletten. Han klarade inte Raymonds burdusa sätt. Det andra var hans svaghet för unga vackra flickor.

Hilding ihågkoms för sin mani med att justera kompassen. Så mycket att Karl-Axel vid ett tillfälle sa till honom ” du Hilding, det är inte möjligt att köra vilse i Medelhavet som bara är en stor insjö”. Efter det var det no love lost mellan dem och Hilding brukade kalla Karl-Axels tjänst för en blindtarm!

Ingvar Olsson och Folke Hilding 1969 i Sfax

Hilding var pensionerad sjökapten och lärare från Sjöbefälsskolan i Stockholm. Han hade en viss svaghet för Bols Genever.

Utresan och ankomsten

Wivi och våra två pojkar, Peter och Joachim reste ensamma från Sverige till Tunisien eftersom jag var på språkstudier i Frankrike. Just innan min avresa därifrån utbröt en studentrevolt vilket medförde att gränserna stängdes och flygtrafiken lamslogs. Jag fick ta mig till Schweiz med en amerikan som hade bil och resa därifrån. Detta gjorde att Wivi och pojkarna var ensamma i Tunisien några dagar innan jag kom tillrätta.

Detta var Wivis och pojkarnas första flygresa. Peter var fem år och Joachim tre. Alla tre var lika nervösa och rädda för allt det nya som en flygresa med flera byten innebar. Ingen kunde ett ord på något främmande språk. På den tiden var man snyggt klädd när man reste. Således hade Wivi en vit sommardräkt ty det var ju en skön försommardag. Biståndsarbetare och deras familjer fick på den tiden åka första klass ut till det nya arbetet och landet. Servicen på planen var god på den tiden speciellt i första klass. Riktigt porslin och kritallglas. Champagne i en aldrig sinande ström så länge man ville dricka.

Så här såg vi ut vid ankomsten, Wivi 29 och jag 26 år

För Wivis del innebar resan en katastrof redan från början. På resan från Göteborg ner till Köpenhamn serverades frukost. Pojkarna fick mjölkchoklad och hade inte druckit ur när planet började gå ner mot Kastrup. En av deras koppar tog en lufttur och landade i på Wivis vita dräkt så hon blev brunrandig som en zebra på hela framsidan. Flygvärdinnans tappra försök till borttagning gjorde inte saken bättre. Resan för hustrun kunde ha startat bättre om man säger så!

Peter och Joachim, 5 resp 3 år 1968

Min resa från Frankrike

Min amerikanske skolkamrat på språkskolan, Jerry Zurhorst, hade bil och var anställd av Caterpillar som hade huvudkontor i Geneve. Han erbjöd mig att följa med dit och ta oss över gränsen på något obehäkat ställe vilket vi också gjorde ganska enkelt sent en kväll. Jerry hade ringt sitt kontor så de hade bokat hotell för oss. Dagen efter gick jag till svenska ambassaden för att be om hjälp med att ändra min flygbiljett. Jag var utrustad med svenskt tjänstepass. Till min stora förvåning möttes jag av en mycket bister svensk dam i femtioårsåldern som frågade mig om jag trodde att ambassaden var till för att hjälpa biljettlösa svenskar av dubiös art? Jag försökte tala om för henne hur läget var och att jag redan var fem dagar försenad för min nya tjänst som biståndsarbetare i Tunisien. Jag bad henne om att få ringa till SIDA men det nekade hon mig att göra. Då var jag redan riktigt förbannad och svor för mig själv att göra allt för att hon skulle få sona för detta flagranta missbruk av sin position på ambassaden. Eftersom jag hade en SAS biljett gick jag till deras kontor inte långt från ambassaden och förklarade hur det låg till. De hjälpte mig ringa till personalavdelningen på Sida och inom ett par timmar hade jag fått ny biljett och dessutom lite kontanter ty mina pengar var på upphållningen. Ombord på SAS sena kvällsplan till Tunis var jag ensam i första klassen. Med tre charmanta nordiska flygvärdinnor var jag ett lätt offer för alla inviter till champagne och drinkar. Aldrig varken förr eller senare har jag blivit så berusad på en flygning. Det var på ett strålande humör jag landade vid 23 snåret i Tunis. Min nyvunna franska och all intagen vätska tog mig genom tull och immigration utan problem. Tjänstepasset gjorde naturligtvis sitt till. Med två stora väskor och en portfölj gick jag ut genom tullgrinden med ett leende och förväntade mig att se projektchefen eller någon annan för att möta mig. Jag hade skickat telegram från SAS kontoret i Geneve. Till min oerhörda förvåning var jag efter en stund helt ensam utanför flygplatsbyggnaden. Inga taxibilar. Ingenting. Mitt något dimmiga

tänkande började forma en idé om att jag nog själv måste se till att komma till hotellet som jag hade namnet på tack och lov. Då plötsligt dök det upp en schabbigt klädd gubbe med fez och erbjöd sig att bära mina väskor och ordna en taxi. Jag är fortfarande idag inte säker på om jag förstod allt han sa men vi kom iallafall fram till ett torg som skulle vara i närheten av hotellet. Chauffören lämnade oss där. Gubben tog mina väskor och satte av bortåt gatan. Det var bara att följa efter. Dåligt upplyst var det men helt folktomt. Efter en kort stund såg vi hotellet. Just då kom en polis fram till mej och frågade vart jag var på väg. Till hotellet där sa jag och pekade på neonskylten Park Hotel. Polisen ryckte väskorna ur näven på gubben och bad honom fara och flyga. Sedan gick han med raska steg direkt in till receptionen och frågade efter direktören med hög kommandostämman. Det blev ett jökla ropande. Polisen talade om för alla att den nyanlände gästen var svensk biståndsarbetare som skulle lära tunisierna att fiska. Skall svensken få ett dåligt intryck av landet han ska jobba i sa polisen. Nej, nu gällde det för direktören att ge mig det bästa rummet och skaffa fram något att äta och dricka för den högt ärade gästen. Jag stod fullständigt stum och bara tittade mig omkring. Den stackars gubben som burit väskorna stod vid ytterdörren med framsträckta händer. Han hade ju inte fått betalt den stackarn! På något sätt lyckades jag manövrera mig ditbort och ge honom några sedlar franska franc. Direktören, nu röd och svettig i ansiktet, hade väl fått kocken till att göra ett par smörgåsar och hittat en flaska coca cola ty nu kom han själv med detta på en bricka medan han gav order att mitt bagage skulle bäras upp till rummet. Ja jösses vilken kalabalik. Tur att man inte var helt nykter. Polisen var nu nöjd och tog avsked med en lång harang och en sista varning till direktören om att på bästa sätt se till att jag fisk den allra bästa servicen. Vilket välkomnande! Jag kommer aldrig att glömma det.

Jag sov ganska länge nästa morgon. Fortfarande inte ett livstecken från fiskeskolan. Efter frukost kunde jag med hotellets hjälp ringa till fiskeskolan och tala med projektchefen. Han höll på att trilla av stolen när han fick klart för sig att jag redan var i Tunis och bott på hotel under natten. När han tittade på telegrammet upptäckte han att han läst fel på en dag. Jag hade skrivit ankomst 5 juni och han hade läst 6 juni. Han skickade genast en person för att hämta mig. Efter några timmar återförenades jag med min familj i Kelibia som nu skulle bli vårt hem för sex år men det visste vi inte då. Ingvar Olsson och hans fru Siv bjöd på välkomstkaffe när jag kom fram.

Huset i Kelibia

Den svenska personalen och de tunisiska huvudlärarna hade svenskbyggda personalbostäder med svenska basmöbler. Den svenske chefen och den tunisiska rektorn hade lite större hus än övriga. Vårt hus var en bungalow med platt tak. Det fanns ett bra kök med svenska inventarier, vardagsrum, tre sovrum, badrum, gästtoalett och en stor altan. På en liten innergård till varje hus fanns det tvättstuga och förråd. Husen låg på brinken ner mot hamnen med fin utsikt över havet. Fem hus i två rader med en stor gräsmatta mellan husraderna där barnen kunde leka utan fara för trafiken. Centralvärme fanns från oljepannan i skolans maskinrum. Den behövdes under vintertid då mistralvindarna från alperna drog över Medelhavet. Dessutom var det så fuktigt att vattnet rann på väggarna vissa år när panna var trasig.

Vårt hus i Kelibia från kökssidan

Den svenska personalen vid fiskeskolan

När vi kom dit i juni 1968 fanns det tre fiskeriinstruktörer, Elon Barlind(Björkö), Raymond Baudino(Skärhamn) och Ingvar Olsson(Fisketången). Den gamle femkamparen Lasse Hall var båtbyggeriinstruktör och Sjöström(Hovenäset) var maskinlärare. Projektchef var fd. Kommendörkapten Allan Wikberg(Härnösand)

Första mötet med fru Hall

Vi hade inte varit i Kelibia mer än två dagar när vi blev inbjudna till eftermiddagste hos familjen Hall. Fru Hall som var av adlig släkt och en fd. Svensk simmarstjärna hade bjudit in oss för att informera de nyanlända svenskarna om umgängessederna vid projektet. Vi satt som förlamade och undrade hur det var möjligt att de få svenskar som arbetade där kunde ha så skarpa gränser emellan sig. Vi fick veta att om vi umgicks med familjen X eller Y kunde vi i fortsättningen inte räkna med att träffa fru Hall. Jag har aldrig, varken förr eller senare, brutit upp från en bjudning så snart. Jag varskodde fru Hall att vårt umgänge det väljer vi själva och om det inte passar så får det bli så. Vi tackade och gick alla fyra. Det var första och sista bjudningen hos fru Hall. Lyckligtvis så reste de hem kort itid därefter.

Sidakontoret i Kelibia

Det lilla Sidakontoret låg inne i Kelibia stad, ca. 3 km från stranden där fiskeskolan var belägen. Biståndschef var Sten Olof Döös och till sin hjälp hade han Anna Wieslander. Dessutom herr och fru Salah Kahouij och en chaufför. Inne i huvudstaden fanns den svenska ambassaden dit biståndskontoret rapporterade. Den här lilla personalen skötte om två stora projekt i Kelibia, förutom fiskeskolan även PMI, barn och mödravårdssjukhuset med ett antal läkare, barnmorskor och sköterskor. Totalt var vi 22 kontraktsanställda med medföljande makar och barn, alltså en ganska stor svensk koloni. När jag slutade min

tjänst i Tunisien 1974 hade biståndskontoret sedan länge flyttats till huvudstaden och personalen blivit ”diplomater” och dessutom utökats så till den grad att då gick det mer än en handläggare per fältpersonal, de var totalt 22 kontorsanställda för att ta hand om 12-13 fältarbetare! Man kan verkligen tala om Parkinsons lag i det fallet.

Rektorn och hans familj

Rektorn vid Fiskeskolan hetter Larbi Grouze och han var gift med en stilig dam från Libanon. De hade två pojkar i ungefär samma ålder som våra. Den äldste sonen hette Samir och han blev snart kompis med vår Peter. Vi bodde mittemot varandra, bara tjugometer mellan husen. Grouze hade en agronomutbildning från Californien med inriktning på kycklinguppfödning. Hans stora fritidsintresse var sportfiske och det har inte avtagit med åren. Nu som pensionär fiskar han varje dag vädret tillåter. Han bor kvar i Kelibia.

Som vanligt i U-länderna var han ung för sitt chefskap, omkring trettio år. Hans kunskaper om fisket var väl inte heller alltför stora men han hade onekligen vissa kvaliteter för ledarskap och utvecklade under åren en bra kompetens för sitt jobb. Han jobbade nära den svenske projektchefen. Under mina sista två år hade vi ett intensivt samarbete. Jag var ensam på fiskesidan då och fick även representera Sida på den lokala nivån för Fiskeskolan. Vi kom mycket bra överens under hela tiden och jag uppskattade att han alltid förde skolans talan väl gentemot sina egna myndigheter och Sida.

De tunisiska lärarna

När projektet skulle startas sökte den tunisiska fiskemyndigheten efter ett antal frivilliga universitetsutbildade som kunde tänka sig att omskolas till fiskeriinstruktörer. Efter utvärdering av de sökande antogs Moncef Sellami, Hamadi Kerkeni, Dimassi, Chtourou, Ben Allayha. De var alla runt 23 år då och ogifta.

Moncef Sellami var barn till en fransyska gift med en tunisier. Han hade studerat matematik. Hamadi Kerkeni och Chtourou hade studerat till agronom.

Idén om att söka frivilliga med universitetsutbildning var inte dum. I och med en så pass hög utbildning kunde man hoppa över flera steg i den fortsatta utbildning mot fiskeri och koncentrera sig på den praktiska utbildningen, dvs. gå till sjöss och lära sig vad storsjöfiske innebär. Killarna fiskar resor till Sverige på sommaren för att gå med svenska fiskebåtar på fiske i Nordsjön. Det var naturligtvis en erfarenhet som kom att prägla dem för alltid. Dessa pojkar som var uppväxta i traditionen att utbildade män inte arbetar med kroppsarbete fick ute på Nordsjön under tuffa bohusläningar lära sig att här gällde andra regler. Samtidigt fick de även sina första lektioner i praktisk demokrati eftersom ombord i fiskebåtarna råder den sanna demokratin. En man-en röst. Skepparn gör inte som han vill. Han måste ta del av vad fiskelaget säger och tycker.

Dessa tunisier kallades för ”homologer” efter det franska ordet *homologue*, dvs. jämställd eftersom de tilldelades varsin svensk instruktör som de skulle lära sig av. sk. On-the-job-training, fast det ordet var inte uppfunnet då. Förutom den praktiska fisketräningen deltog de i olika kurser både i Sverige och Norge under flera somrar och uppnådde efterhand en gedigen yrkeskunskap inom sina respektive områden. Sellami blev en mycket skicklig

trållkonstruktör. Kerkeni blev maskinlärare. Chtourou blev navigationslärare och arbetade mycket ute till sjöss ombord i skolfartygen. Både Sellami och Kerkeni har vid flera tillfällen varit FAO konsulter vid olika projekt i arabvärlden.

Homologerna Chtourou och Sellami 1997 samt Bechir, besättningsman på Cap Bon

Skolfartygen

De svenska fiskeriinstruktörerna krävde att skolan skulle få ett riktigt fiskeskolfartyg. De ansåg inte att de inhyrda gamla träfiskebåtarna från den tunisiska fiskeflottan motsvarade de krav man kunde ställa på modern fiskeriundervisning. Av den anledningen köpte NIB in en modern ståltrållare från Sverige. GG 700 Cap Bon, som den döptes till, var byggd i Stralsund i Östtyskland 1963. Det hade 700 hkr Nohab diesel och var drygt 30 meter långt. Främre delen av lastrummet gjordes om till elevutrymmen för 12 studenter.

Ytterligare ett bättre begagnat tunisiskt fiskefartyg inköptes. Det hette Thameur och var ca. 20 m långt. I början av 70-talet inköptes också en mindre motorbåt, ca 10 meter lång. Den skulle i första hand användas för manöverövningar och kustnära fiske med garn och krok. Den fick namnet Njah efter skolans dittills bästa däckselev som vid den tidpunkten hade fått jobb som fiskare i Sverige och senare skulle återkomma till Tunisien ombord i sin egen inköpta trätrållare. Nu har han fyra trållare och en fiskfabrik i Sfax i södra Tunisien.

Njah och Ingvar Olsson vid återträffen 1997 i Mahdia

GG 700 Cap Bon förde svensk flagg hela tiden projektet hade svenskt bistånd och när det avslutades togs Cap Bon hem till Sverige där det undergick en omfattande renovering och sedan skänktes till ett fiskeriprojekt i Guinea-Bissau. Där slutade fartyget som vrak på flodstranden i slutet av 1980-talet.

Cap Bon var utrustad för sidotrålning vilket var totalt okänt i Medelhavet. Thameur däremot var häcktrålare, dvs. fiskade med trålen rakt akteröver. Den senare metoden är mycket enklare att både sätta och hala jämfört med sidotrålning som kräver mycket mer avancerade manövrar för att hantera.

Eleverna fick alternera mellan de båda fartygen för att lära sig båda metoderna av trålfiske. Ombord i den svenska båten användes mycket större och lättare trålar än i Thameur. Fångsterna i vikt blev naturligtvis mycket större för Cap Bon eftersom de huvudsakligen fiskade pelagiskt, dvs. sardiner och makrill medan Thameur utförde bottentrålning efter den dyrare fisken.

Fiskeskolan, Ecole Des Peches

Det fanns tre huvudinriktningar i undervisningen. Fiskeskeppare, maskinister och båtbyggare. För deras undervisning fanns det, förutom teorisalar, även verkstadslokaler ner i hamnområdet. För skeppareleverna fanns en stor lokal med utrustning för att

tillverka all sorts trålar som användes av skolfartygen. Maskinisteleverna hade till sitt förfogande en modern maskinverkstad med svarvar, fräsar, smedja och svets och arbetsbänkar. Båtbyggeriet var också väl försett med utrustning och verktyg. Söderholm byggde även en anläggning så att de kunde basa trävirket, en metod som tunisierna inte kände till.

Eleverna

Antagningskraven har varierat en del under åren. Man började med att eleverna skulle ha minst sex års folkskola. Sedan menade den förste projektchefen, Melin, att det skulle vara gymnasiestatus på skolan och därför borde eleverna ha minst nio års grundutbildning för att bli antagna. Resultatet av det beslutet blev att skolan fick elever som inte alls ville bli kroppsarbetande fiskare utan hellre ville bli fiskeriadministratörer. Under mina första år vid projektet var det väldigt frustrerande med elever som visade ringa intresse för fiskaryrket. De allra flesta var totalt ointresserade av att gå till sjöss. Dessutom hade de en nedlåtande syn på fiskarbefolkningen som de kallade för okunniga och fattiga. Det var ingenting som de strävade efter. Att de genom utbildning och bättre fiskekunskap skulle kunna ändra på detta slog dem aldrig. Det hela ledde till att vi, de svenska instruktörerna, i slutet av 1970 föreslog Sida antagningskraven måste ändras så att rätt slags elever fick tillträde till skolan, dvs. söner till fiskare i första hand och kustbefolkning i andra hand. Detta stödde våra tunisiska lärare som vid den här tidpunkten hade blivit på det klara med att fiskeutbildningen kunde leda fram till bättre levnadsförhållanden för kustbefolkningen. Sida och de tunisiska fiskemyndigheterna kontaktade FAO för sakkunnig hjälp ty Sida litade naturligtvis inte helt på de icke-akademiska bohusländska fiskeriinstruktörernas kompetens i detta fall. Sommaren 1971 fick vi inte ta semester utan skulle delta i den kommission som med FAOs hjälp skulle skriva nya läroplaner och antagningskrav. Ett flertal möten hölls på fiskeskolan med experter från FAO, alla fransmän, tunisiska administratörer från fiskeriministeriet, Sidapersonal och vi skolans lärare. Innan dessa möten hölls hade vi tillsammans med de tunisiska lärarna utarbetat både läroplaner och antagningskrav på det sätt som vi ansåg att det skulle vara. Vi höll detta för oss själva under dessa möten. När kommissionen avslutade sitt arbete i slutet av sommaren åkte alla experter hem och skulle återkomma med ett utarbetat förslag byggt på de ideer som framförst under arbetsmötena. Skolan behövde detta före den 1 oktober då det nya läsåret började. Tiden gick och inga kursplaner kom. En vecka innan skolan skulle börja presenterade vi vårt egna förslag och det antogs utan större diskussioner av fiskerimyndigheten. Annonsering genomfördes och skolan bombarderades av ansökningar från ungdomar från vartenda kustsamhälle i Tunisien. Rektorn ville att vi skulle genomföra praktiska prov till sjöss för att få de bäst lämpade. Han kallade detta för ”selection naturelle”, det naturliga urvalet. Vi gjorde som han ville och kunde slutligen antaga en årskurs nya skeppar-och-maskinelever för den första årskursen med det nya praktiska undervisningspaketet. Från höstterminen 1971 och så länge skepparlinjen undervisades i Kelibia var det denna kursplan som gällde. Resultatet var osannolikt bra. Mycket få elever avbröt sina studier. Genom idogt tjtande på fiskebåtsägare och statliga rederier fick vi ut våra elever på praktiktjänster under loven så att de erhöll den föreskrivna praktiktiden för att få ut sina behörigheter.

Jag måste berätta en historia om hur en ”gymnasieelev” höll ett litet tal på hösten 1970 innan han skulle gå ombord i Cap Bon på den första fiskeresan. Vi skulle gå upp mot de italienska Galitasöarna för bottentrålfiske. Han säger då till oss och eleverna, ”mina herrar detta är ett stort ögonblick för mig och min släkt. Jag är nämligen den förste i min släkt som ser det stora havet.” Han kom från Tozeur långt ner i Saharöknen. Han blev så sjösjuk att han låg på däck och skvalpade omkring. Varken åt eller drack på flera dagar. När vi kom iland igen kröp han upp på kajen och drog med naglarna i cementen och tackade Allah för att han var vid liv. Sedan reste han sig och gick utan att passera skolan och hämta sina saker. Han bara tog bussen hem. Vi hörde aldrig av honom igen. Jag tror han var både först och sist i den slakten att se ”det stora havet”.

Den tunisiska nyckelbesättningen

När jag kom till Tunisien i juni 1968 hade Cap Bon en s.k. nyckelbesättning som bestod av två fiskare, Moktar Bechir och Farjallah, samt fyra elever från första klassen i La Goulette. Det var Njaha Salem, Achour, Sellmi och Jahdour. De tre förstnämnda hade läst skepparlinjen och Jahdour var maskinist. Dessa fd. elever var mycket kunniga och hade kunnat platsa i vilket fiskelag som helst. Dessutom hade de också god kunskap om hur undervisningen skulle gå till väga. Jahdour var –och är- en sällsynt duktig maskinist och mekaniker med den där naturliga instinkten för maskiner och mekanik. Under de sex år jag var i Kelibia hade Jahdour ansvaret för maskin i Cap Bon och under den tiden hade vi bara ett enda maskinhaveri, varmgång i ramlagren, och det kunde inte han lastas för. Njaha hjälpte Ingvar Olsson och jag till en plats på en fiskebåt i Sverige sommaren 1970. Han jobbade där och senare i Danmark i sex år då han återvände som skeppare på sin egen nyinköpta 84 fots träfiskebåt. Achour, Sellmi och Jahdour blev instruktörer på fiskeskolor i sina hemtrakter efter att det svenska biståndet upphörde 1975.

Ingvar och jag hade mycket fint samarbete med dessa killar som bara var några få år yngre än oss själva. Vi lärde oss mycket om den arabiska kulturen och sedvänjor vilket var till stor hjälp i undervisningen och umgänget med befolkningen.

Jag hade inte varit mer än knappt en månad i Kelibia förrän jag ensam med dessa fyra killar skickades till varvet i Palermo för att göra femårsklassningen av Cap Bon. Vi bodde på hotell i Palermo men brukade turas om för att göra lunch i båten under tiden vi låg i torrdockan. En dag när det var min tur att laga mat köpte jag en stor fin skiva skinka per person. Till detta gjorde jag pommes frites. Tunisierna åt med mycket god aptit och uttryckte sin tillfredsställelse över lunchen. Jahdour frågade vad det var och jag svarade ”halouf”, som betyder gris på arabiska. Det blev alldeles tyst vid bordet. Svinkött är föda som inte är tillåten för muslimer. Efter en stund säger Jahdour, ”monsieur, jag tror inte Allah gillar araber, det är därför han inte vill att de skall äta sådan god mat som detta”. Nästa gång det var min tur att laga lunch frågade jag dem vad de ville ha och alla svarade ”samma som sist”.

Fiskeriinstruktörens arbetsuppgifter

Vid min ankomst till Kelibia blev jag utsedd till huvudbefälhavare ombord på Cap Bon eftersom jag var den av svenskarna med högsta nautiska behörighet. Övriga befälhavare var Ingvar och Raymond. Detta var nödvändigt eftersom vi även skulle tjänstgöra i

trålverkstaden och ibland även i skolan. Ingvar hade huvudansvaret i trålverkstaden efter att Elon Barlind rest hem 1969.

Tillsammans med våra tunisiska homologer hade vi utarbetat det praktiska schemat så att vi täckte allt som hade studerats under teorilektionerna i skolan. Eleverna fick praktiskt tillämpa navigation med sjökort, kompass och radar. Sjömanskunskap och manövrering övade vi mycket. Fiskeriteknik var viktigt inte bara för eleverna men också för skolans budget. Förtjänsterna av de fångster vi sålde på fiskauktionen var en del av skolans driftbudget. Dessutom var den infiskade fångsten ett begärligt tillskott till skolans kök.

Förutom fiskeresor gjorde vi också längre navigationsresor då eleverna fick turas om att vara skeppare, styrmän och roregångare. Dessa resor kunde gå längs den tunisiska kusten eller runt Sicilien. Vi brukade vara ute tre till fem dagar.

Under fiskeresorna som varierade i längd från dagsresor till en vecka växladess dessa mellan nord och östkusten beroende på årstid. På nordkusten var det oftast bäst pelagiskt fiske, dvs. sardiner och makrill medan ostkusten var bäst för bottenfisk. Ibland sålde vi fångsterna i La Goulette, Bizerte på nordkusten eller i Sousse och Sfax på ostkusten.

Varje år analyserade vi kursplanerna och utfallet och gjorde de modifieringar som vi ansåg nödvändiga. I det tunisiska skolsystemet måste alla lärare ha förberett sin undervisning på små lappar som kallades för ”Fiche de L’enseignement”. Att skriva sådana tog sin tid men vi hade god hjälp av våra killar på Cap Bon samt homologerna.

Vi instruktörer gjorde upp budgetarna för skolfartyget Cap Bon och verkstäderna samt inköpslistor av skolmateriel som måste importeras från Sverige. Dessa listor lämnades in till Sidakontoret för godkännande efter att rektorn först hade tillstyrkt behovet vilket han naturligtvis alltid gjorde. Var annars skulle vi ha fått materiele?

Anställningsvillkor för den svenska personalen

Det är en ganska omfattande procedur att bli anställd som fältarbetare hos Sida. Efter att ansökan hade behandlats och man var godkänd påbörjades en serie utbildningar och kurser av olika slag. I den sk. Sidakursen för utlandsarbetare skulle även medföljande hustru eller sambo delta. Den var på en månad och hölls i Uppsala på Dag Hammarsköldsgården. Där fick vi undervisning och föredrag i en mängd olika ämnen som alla syftade till att göra oss till kvalificerade ”ambassadörer” för Sverige i vårt nya hemland. Bl.a. ingick religionsundervisning i islamisk tro och kultur. Kulturchockens inverkan på människor som byter miljö och arbete mm.mm. Mycket var intressant men mycket var också rena rama nojan för folk med sunt förnuft och erfarenhet av att bo och arbeta utomlands som jag redan hade gjort i ett och ett halvt år innan jag kom till Tunisien. Mina första lektioner i franska fick jag i Uppsala av en väldigt trevlig gammal dam som nu var änka men tidigare hade varit gift med en fransk general och bott i Paris under andra världskriget. Hon hette Madame Blomberg- De Sainz.

Vi fick också genomgå en ordentlig läkarundersökning, ta olika vaccinationer och lära oss lite om första hjälpen vid olyckor.

Språkutbildning i Royan, Frankrike

Under kurstiden fick vi lön, kost och logi. Utlandslönen började inte förrän man åkte till tjänstgöringslandet eller till en språkkurs i Frankrike. Dit fick endast experten åka, inte någon av familjen fick medfölja. Meningen var att man skulle vara totalengagerad i det nya språket och inte tala svenska överhuvudtaget. Av den anledningen skickades jag till den första "hjärntvättningsskolan för språk" i västeuropa. Den hette C.A.R.E.L, Centre Audiovisuel d´Rensiegnement de Langue och låg i den lilla staden Royan vid floden Garonnes utlopp i Biscaya, ca. 30 km från Cognac. Lärarna där hade själva lärt sig serbokratiska på sex veckor i Belgrad. Det var där som en serbokratisk professor hade utvecklat den här metoden. Jag tillbringade sex veckor i Royan och resultatet var enastående. Hela undervisningen skedde utan papper och penna. Vi såg på TV och hade hörlurar i öronen där en fransk röst berättade vad som tilldrog sig på bilden på TV. Läraren kunde gå in och rätta vårt uttal om vi sa fel. Tre timmar på förmiddagen och två på eftermiddagen under fem dagar i veckan. Att man kunde bli så trött av det jobbet hade jag aldrig trött. Tur att man var ung och stark. Jag hade just fyllt 26 år innan jag kom till Royan. Vi var fem i min klass från fem länder och tre kontinenter.

Min skolkamrat i Royan, Jerry Zurhorst från Ohio, USA

En amerikan, en jugoslaviska, en nepalisiska, en spanjorska och jag. Jag kunde kommunicera med alla eftersom jag talade tyska med jugoslaviskan och den lilla franskan jag lärt av fru Blomberg-De Sainz gjorde att jag hjälpligt förstod spanjorskan som kom från Baskien och talade lite franska. Med övriga gick det på engelska.

Lönevillkor

Lönevillkoren omfattade en s.k nettolön som var drygt 1500 kr per månad samt ett lika stort utlandstillägg. Dessutom hade vi fri möblerad bostad, el, vatten och uppvärmning.

Min nettolön var 3349 kr i månaden. Detta var bra villkor 1968. Det motsvarade i pengar ungefär samma som vi tjänade brutto på de stora fiskebåtarna hemma när man var delägare i en båt. Men vi förlorade på pensionen, den nyligen startade ATP eftersom Sida satte oss instruktörer i samma klass som småskollärarinnor, dvs. 2800 i månaden. Vi hade sex veckors årlig semester men endast fri hemresa vartannat år eftersom Tunisien räknades till Europa i semesterhänseende. 1969 förhandlade vi fram ytterligare en semesterförmån när vi fick igenom att våra sjödagar som var längre än 12 timmar skulle kompenseras med en semesterdag i samband med skolans sommarlov. Sommarlovet varade mellan första juli och första oktober. Det var fantastiskt bra. Varje år drog vi hem den första juli med bil och kom tillbaka i slutet av september. Bästa villkor jag haft på något utlandsjobb.

Tjänstebilar fanns att tillgå vid skolan men alla måste ha egen bil för privat bruk.

Att bo i Tunisien

Vi bodde nere på Kelibia Plage, där hamnen och skolan var belägna, vilket låg ca tre kilometer utanför själva staden Kelibia. Där låg också den lilla svenska folkskolan. Platsen var helt underbar och påminde oss bohuslänningar om våra egna små fiskesamhällen. Fisket var ju den stora grejen i Kelibia som var ett av de större centra för sardinfisket i landet. Massor med båtar och liv och rörelse hela tiden. Mycket barnvänligt och lite trafik dessutom nära till badstranden.

Skolavslutning vårterminen 1970. Göran o Mona Boström, Herta SilverFjäll, Hermansson

Vi kom i början av juni så det var varmt och varmare skulle det bli. Värmen kulminerade i slutet av augusti då temperaturen kunde gå upp mot 45 grader. Lyckligtvis var husen konstruerade på ett sådant vis att det inte blev så varmt inomhus. Luftkonditionering fanns ju inte. Det var dubbla tak med en ordentlig luftspalt emellan och ca 30 cm tjocka stenväggar. I alla fönster fanns inbyggda träjalusier som vi vevade ner när det var som varmast.

Peter var fem år och Joachim tre då vi kom dit. Ingvar och Siv hade två döttrar som var tio och åtta år då. De hade varit där sedan oktober 1967 och redan lärt sig en del arabiska och franska. De blev pojkarnas första lekkamrater.

Första utflykten till Monastir med Siv o Ingvar Olsson o deras döttrar Susanne o Ann-Louise sommaren 1968

Det fanns mängder med tunisiska barn i vårt omedelbara grannskap och de var alla mycket nyfikna på sina utländska grannar. Vi hade en liten gräsplätt framför vår köksingång och där brukade småpojkarna spela fotboll. Peter satt gärna på kökstrappan och tittade på dem. En dag när Wivi och jag satt vid köksbordet och drack kaffe såg vi hur bollen rullade mot Peter vid trappan. De tunisiska killarna stannade en bit bort och såg hur Peter tog upp bollen i sina händer. Efter en liten stund reste han sig och med utsträckta händer räckte han bollen till den störste killen och sa "kora" vilket betyder boll. Efter det var han en av dem och några veckor senare talade han arabiska tillräckligt för att klara sig i lekarna med dem. Det hände att han blev lite knuffad och slagen ibland men

han tjallade aldrig och vi låtsades aldrig om det mot de tunisiska pojkarna eller deras föräldrar. Peter tillbringade större delen av dagarna tillsammans med dessa killar och särskilt tre utav dem blev hans vänner.

Lille Mohammed o Fawzi, Peters kompisar i Kelibia

Det var Store och Lille Mohammed samt Fawzi. De blev oskiljaktiga. De brukade vara hos gamla Fatma som var farmor till Store Mohamed. Hon blev också som en farmor för Peter. Där fick de smörgåsar och te och hon berättade historier för dem.

Fatima med son, sonson o sondotter. Kelibia

Joachim lekte mest med de svenska småflickorna Eva Söderholm, Jannike Boström och Eva Gustavsson och fransyskan Francoise Cloarec. Han fick gå i den franska lekskolan i Menzel Themine, ca 10 km från Kelibia. Han lärde sig snabbt franska och både skrev och talade ganska obehindrat innan han var sex år.

Joachim, Eva Gustavsson(Oskarshamn)och Eva Söderholm(Arkösund)

Redan som liten avskydde Joachim att bli smutsig om händerna. Helst ville han vara festklädd varje dag, gärna med "sliffs". När vi var ute på weekend resor i landet övernattade vi gärna på lite udda platser, som tex. i grottorna i Matmata. Efter en sådan natt sa Joachim alltid, "pappa i natt vill jag bo på lyxhotell". Jag har en känsla av att han inte har ändrat sig så mycket sedan dess.!!

Barnen hade en fin uppväxttid i Kelibia. En liten skola, som mest tolv elever, vilket gjorde att alla elever fick den uppmärksamhet av lärarna som gjorde att de tyckte det var kul att gå i skolan. De svenska familjerna, och senare även de franska, företog ofta weekend resor tillsammans. Det fanns ju så mycket att se i Tunisien. Massor med fornminnen från den romerska tiden. I alla byar och samhällen fanns det marknader och gatuförsäljning. Det var ju nytt för oss svenskar så det blev en ny erfarenhet. Att pruta på varorna lärde vi oss snart även om en del, som tex. Wivi, aldrig lärde sig den konsten riktigt! Vi handlade vårt kött varje tisdag i Mezel Themine, då var det alldeles nyslaktat och fortfarande varmt där det hängde i krokar i köttståndet. Slaktarna viftade undan

flugorna och frågade hur stort stycke man skulle ha. Priset var 6,80 kr per kilo rakt över. Man fick stycka det själv vid hemkomsten. Apelsinerna kostade 10 öre kilot.

Annie o Silvie Cloarec, Joachim, Anna Söderholm, Peter. Kelibia 1971

Vinet kostade mellan 1,50 -2,25 kr helflaskan. Ett dubbelrum på fint hotel kostade omkring 80 kronor natten inkl. frukost. Vi tog ner 1500 kronor per månad och det klarade vi oss fint på. Det räckte till vårt uppehälle, bil, weekendresor, restaurantbesök och hembiträde.

Sevärdigheter i Tunisien

Tunisien som ligger ungefär mitt på den södra Medelhavskusten har varit föremål för många erövringar under årtusendena. Bl.a har fencierna, romarna och vandalerna varit där. Under 1800 talet blev de ockuperade av Frankrike. På grund av detta finns det otroligt mycket fornlämningar överallt i landet. Tom. På den plats som det svenska fiskeprojektet byggdes fanns lämningar av både fenisiska och romersk byggnadskonst. Som boende i Tunisien kan man inte undvika att lära sig en del om detta och man blir också intresserad av att se utgrävningar och ruiner. Därför såg man fram emot veckosluten då man kunde lasta bilen och köra in i landet för att titta på några av alla dessa fornlämningar.

El Djem

Ruinen av Colesseum i El Djem är näst Colesseum i Rom det finaste byggnadsminnet av det romerska riket. Det sägs att det finns en underjordisk gång ända ner till kusten, ca 42 km österut. Denna gång lär ha använts för att forsla vilda djur och människooffer i.

Resterna av detta byggnadsminne reser sig ur den gulbruna sanden i det flacka landskapet och syns på långt håll. Här kunde man efter avslutad tur i byggnaden hyra kameler och göra en liten rundtur i grannskapet. Det var mycket populärt att åka hit med besökande från hemlandet eftersom det inte låg så långt bort från Kelibia. Det var en lagom dagsutflykt.

Kairouan

Kairouan låg lite längre in i landet men inte så långt från El Djem. Staden är i dag mest berömt för sina matväverier men det är också en av islams heligaste städer. Tre pilgrimsresor hit motsvarar en till Mecka. I staden finns det en stor souk, dvs. Basar, där det tillverkas och säljs mattor av alla de slag. Mycket fin kvalitet och köper man av de etablerade ställena så får man äkthetsbevis utfärdat av den tunisiska statens hantverksministerium. Vi fick en väldigt fin matta i present av fiskeriministeriet 1997 som tack för att jag arrangerat världens första "Small Scale Artisanal Fisheries Conference" i Tunisien. Den ligger just nu i vår matsal på Björkö.

Matmata

Nere i sydvästra hörnet, inte så långt från algeriska gränsen, i utkanten av östra Sahara, ligger Matmata. Här har folk bott i grottor uthuggna i berget i århundranden. Byn ligger i en oas med mycket sandberg. Nu har man utvecklat dethär till en turistindustri och således finns det ganska gott om bäddar att hyra i ett flertal grottor som specialiserat sig på turisterna. Det blir inte så värst privat om man skulle vara på bröllopsresa eftersom sovsalarna innehöll uppemot 10-12 sängar. Mat serverades i en särskild grotta. Det var en meny för alla. Äkta tunisisk couscous med lammkött, bönor och lammleverkorv och diverse grönsaker. Efter en full dag i den heta ökensolen och kanske på kamelryggen var det otroligt gott att få slå sig ner runt det stora bordet och häva i sig av bordets läckerhet. Vin fanns att köpa så det gick ingen nöd på gästerna överhuvudtaget.

Jag minns särskilt en resa hit med mina föräldrar och familjen Söderholm 1972. Det var fortfarande ganska tidigt på kvällen när middagen var avslutad och ingen av oss karlar hade lust att krypa till kojs. Min pappa var på ett strålande humör efter ett antal glas vin. Hemma var han absolutist men här lärde han sig att vatten var farligt på grund av alla bakterier vilket gjorde att han drack vin som alla andra europeer. Nej, sa han plötsligt, Christer du får gå till köket och få några flaskor vin till, dewt är alldeles för tidigt att lägga sig. Det slutade med att mammorna lade barnen och vi vuxna drog i oss ytterligare ett antal flaskor vin. Mot slutet var båda föräldrarna i fin form men min pappa undrade "hur det skulle bli med samlagen om man måste ta på sig långkalsongert för att klara nattkylan i öknen". Först blev vi alldeles knäpptysta men sedan brast vi ut i ett hjärtligt skratt, tom min strikta moder skrattade gott.

Nästföljande morgon hyrde vi kameler men vi fick inte pappa att rida. Han mindes vad en gammal Björköbo sagt om sin kamelritt i Israel på 50-talet. Det skulle enligt Albert vara värre än en orkan i en dålig båt. Pappa gick bredvid och tog fotografier och skrattade åt sin hustru som red som en gammal van beduin, men så var ju hon också kommen från en gård med både häst och kor!

Besök

Ibland fick vi besök från Sverige. Det var alltid kul. 1969 kom min kusin Herbert och hans fru Laila på veckas besök. Då gjorde vi en liten runda i landet och besökte bl.a Hammamet och Nabeul. I Nabeul hittade Laila massor av keramik som hon köpte med sig hem. Hon blev en riktig ”krukoman”..!

Herbert, Laila och Wivi på stranden i Hammamet 1969.

Jag betalade deras resa som ett slags ersättning till Herbert för att jag hade dåligt samvete för att ha lämnat Älvsborg kort tid efter att jag kommit hem från Kuwait. Herbert hade ju plötsligt få bli både skeppare och maskinist eftersom också min pappa hade jobb i Kuwait under ett år. Håkan var med på Älvsborg under vår frånvaro.

Kaffepaus i Nabeul 1969

Mamma och pappa med våra pojkar i Kelibia. 1970

En dag under mina föräldrars besök ville mamma att Joachim skulle gå med henne in i souken så att hon kunde fotografera en liten åsna som stod där. Men Joachim han avböjde med orden "näe, dom bara luktar skit". Det blev inget kort den dagen. Mamma glömde aldrig Joachims lilla kommentar. Han var fyra år då! Han har inte ändrat sig sedan dess!

Mamma var på besök ytterligare en gång men då ensam. Det var 1972 och då åkte hon med oss hem genom Europa på sommarsemester. Hon trivdes verkligen bra i Kelibia och kunde bara njuta av värmen och servicen i vårt hus vilket passade henne precis.

Karl-Axel, Jörgen Gustavsson Sv.Skolans lärare och ego ombord Cap Bon

Ibland hände det att svenskar som inte arbetade i fiskeprojektet bad om att få följa med ut på en dagstur med Cap Bon. Det brukade aldrig vara något problem med det från skolans sida eftersom det även hände att ministeriet kom med liknande önskemål. Vi gjorde också utflykt till den italienska ön Pantaleria som låg ca. 40 sjömil öster om Kelibia. I klart väder syntes den tydligt eftersom öns högsta punkt var omkring 900 meter hög.

På Pantaleria kunde vi inhandla fläskkött och goda italienska skinkor vilket var mycket populärt. Samt riktigt godis för barnen. Det fanns inte mycket av det i Kelibia vid den här tiden.

Regnkatastrofen 1969

Många svenskar minns den fruktansvärda storm som drog över södra Sverige i september 1969. Den inträffade just som vi skulle åka tillbaka till Tunisien efter semestern. Den drog även fram med kraft över Nordafrika och förorsakade fruktansvärda skador i Tunisien, inte minst på vägnätet och broarna.

Under tre dagar regnade det 1800 mm i Sousse, beläget mitt på ostkusten. Regnmassorna från Atlasbergen i väster svepte med sig allt i sin väg österöver mot låglandet vid Medelhavskusten. Hundratusentals människor blev isolerade och vägar och broar raserades. Vi, de svenska fiskeriinstruktörerna, anhöll hos Sida om att få ta Cap Bon och hjälpa till med nödtransporter av livsmedel och annan utrustning till de nödställda. Vi hade läst i tidningarna att man hade problem med att få ut godset från de stora hamnarna till mindre städer och orter på grund av att dess hamnar var för grunda för de stora fartygen. Sida kontaktade de tunisiska myndigheterna som genast accepterade detta erbjudande. På så sätt kom vi att köra transporter dag och natt mellan Sfax och Gabes i

Nödhjälp lossas ut från Cap Bon i Gabes hösten 1969

södra delen av landet. Här rådde stor nöd på allting. Det var gåvor från olika länders Röda Kors, bl.a det svenska som vi körde. Väldigt mycket vetesäckar, filter och kläder. Ofta var det fångar som utkommenderats för att lossa båten.

Efter vi återvänt till Kelibia och vattnet torkat undan företog vi en weekend resa med bil till de värst drabbade områdena. Det var hemska syner som mötte oss. 75 % av landets vägar och broar hade raserats. De enda broar som klarat sig var de gamla romerska stenbroarna. Inte en enda av dem var skadad. De kunde bygga för i världen.

En gammal romersk begravningsplats spolades fram. Den var inte tidigare känd. Här var vi och grävde fram några romerska oljelampor. Detta var olagligt men vi måste ju bara ha med oss en egen arkeologisk dyrgrip hem. De flesta skulle ändå försvinna innan de tunisiska myndigheterna hade kommit på plats och räddat dem från plundrare.

Wivi och Herta vid ett översvämningsområde i södra Tunisien hösten 1969.

Här försöker man göra en ny vägbank, hösten 1969